

II. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ КЛІЄНТІВ

Тетяна Атрощенко

доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти
та освітнього менеджменту
Мукачівський державний університет
м. Мукачєво

ТЕОРЕТИЧНІ ВЕКТОРИ ФЕНОМЕНУ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

У представлений статті автор акцентує увагу на важливості міжетнічної толерантності як основоположної якості людини в умовах полікультурного суспільства та його сучасних викликів. Наголошено на тому, що саме сформована міжетнічна толерантність забезпечує налагодження ефективних стосунків, розуміння, поваги до іншої нації, етносу, культури, конфесії тощо. Представлено власне трактування досліджуваного феномену у методологічному, психологічному та педагогічному контексті.

Ключові слова: толерантність, міжетнічна толерантність, етнос, полікультурне суспільство, діалог культур.

Україна – поліетнічна держава, на території якої, згідно з переписом населення 2001 р., проживає більше, ніж 130 представників різних етносів. Відповідно, питання міжетнічної толерантності потребує підвищеної уваги. Саме тому, одним із найважливіших завдань сучасного українського соціуму є формування міжетнічної толерантності. Важливість вирішення цього завдання зумовлена такими факторами, як: потреба забезпечення суспільної стабільності, узгодження інтересів великої кількості різноманітних в етнічному, культурному, мовному та релігійному відношеннях спільнот; збереження етнічної ідентичності та культурної самобутності в Україні (це стосується не тільки етнічних меншин, а й титульної нації) [5, с. 62]. Зазначимо, що в українському законодавстві міжетнічна толерантність позиціонується в «Декларації прав національностей України» (1991 р.) [3], Законі України «Про національні меншини в Україні» (1992 р.) [2].

Наголосимо на тому, що міжетнічні відносини складають окрему категорію міжгрупових відносин. Їх специфічні особливості обумовлені

надзвичайної стійкістю етносу як соціальної групи, що визначає багаторічну історію міжетнічних взаємодій, культурні відмінності, а також ряд інших особливостей. Все це в сукупності веде до потреби використання міжетнічної толерантності під час міжгрупового спілкування, високого ступеня узгодженості та уніфікованості міжетнічного сприйняття, ригідність і велику експресивність соціально-перцептивних, когнітивних та емоційних компонентів у діяльності педагогів тощо.

Міжетнічна толерантність, у загальному контексті, розглядається як основоположна якість людини, що забезпечує налагодження ефективних стосунків, розуміння, поваги до іншої нації, етносу, культури, конфесії. Так, у преамбулі статуту ООН зазначено, що міжетнічна толерантність означає «проявляти терпимість і жити разом, в мирі один з одним як добрі сусіди».

У Декларації принципів толерантності [4] зазначається, що міжетнічна толерантність передбачає прийняття й правильне розуміння різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження та способів прояву людської індивідуальності, коли кожен має право дотримуватися своїх переконань і визнає таке ж право за іншими. Таким чином, міжетнічна толерантність – це акт морального самовизначення етносів до навколишнього середовища й до своєї етнічної ідентичності.

Міжетнічна толерантність, на наш погляд, є цінністю та соціальною нормою громадянського суспільства, що забезпечує право всіх громадян, незалежно від їх національної приналежності, бути різними та мати повагу до культурної різноманітності, збереження та розвиток розуміння, співробітництва, власної самобутності та самобутності інших.

Підсумовуючи, зазначимо, що нині відбувається намагання глобалізованого суспільства досягнути прагматичної мети – сформуванню толерантності у міжетнічних стосунках, що насамперед, передбачає вивчення конкретних етнічних культур в усьому їхньому розмаїтті. Представимо власне розуміння досліджуваного феномену у методологічному, психологічному та педагогічному контексті [1].

Отже, в загальному методологічному контексті міжетнічну толерантність розглядаємо як необхідну умову соціального розвитку та суспільного миру, одну із засадничих цінностей громадянської свідомості, механізм захисту культурної різноманітності світу, а також як ефективний засіб модернізації нації. Сформована міжетнічна толерантність забезпечує взаємоповагу людей, дозволяє уникати руйнівних соціальних розбіжностей, запобігати конфліктам та агресії на міжнародному ґрунті. Міжетнічна толерантність акумулює в собі значний загальноосвітній та виховний потенціал, спрямований на підвищення рівня

загальної культури особистості, культури мислення, готує до міжкультурної комунікації з представниками різних етнічних груп, допомагає глибше проникнути в систему цінностей і життєвих орієнтирів та при цьому грамотно інтегрувати їх у власну картину світу та розширити власне світобачення. Вважаємо за доцільне представити аспекти, які є вагомими для досліджуваного феномену у методологічному контексті: по-перше, вона повинна стати основою міжнаціональної політики України як держави; по-друге, має виступати як принцип коректних міжетнічних взаємин; по-третє, повинна бути моральним імперативом для особистості; по-четверте, в умовах пробудження самосвідомості етносів має відбуватися усвідомлення необхідності справжнього «олюднення» міжособистісних міжетнічних відносин [1, с.137].

Враховуємо те, що психологи прийшли до розуміння закону зв'язку між міжетнічною толерантністю і позитивною етнічною ідентичністю, який передбачає, що впевненість людини в своїй власній позитивній груповій ідентичності може дати підставу для поваги інших груп і готовності до співпраці. Отже, з психологічної точки зору, міжетнічна толерантність охоплює повагу до чужих думок, вірувань і форм етнічної поведінки, передбачає активне встановлення духовного зв'язку з «іншими» етнічними групами на основі рівноправності, взаєморозуміння, в результаті якого відбувається процес сприйняття, розуміння та зміни особистості.

В педагогічному ракурсі міжетнічна толерантність є моральною якістю особистості, що характеризує її терпиме ставлення до інших людей, незалежно від їх національної, етнічної або культурної приналежності. Терпиме ставлення до інших поглядів, звичок необхідне у відношенні до представників різних культурних груп. Міжетнічна толерантність, з педагогічної точки зору, – це якість особистості, що включає взаєморозуміння й взаємоповагу до іншої нації, етносу, культури чи конфесії, що дозволяє представникам різних етносів здійснити акт морального самовизначення у відношенні до навколишнього середовища й до своєї етнічної ідентичності [1, с.143].

На основі узагальнення представлених вище наукових позицій (психологічних та педагогічних), представимо власне визначення наукового терміну міжетнічна толерантність у психолого-педагогічній площині. Отже, міжетнічну толерантність розуміємо як інтеграційну якісну характеристику особистості, яка свідчить про внутрішню гармонію, розвинуту здатність до самоконтролю й самокорекції з представниками різних етносів та сприяє налагодженню психологічно комфортної ситуації для ефективної діяльності на засадах позитивного синергічного ефекту

(задоволення від взаємодії на рівні співпраці з представниками різних етнічних груп).

Список використаних джерел

1. Атрощенко Т.О. Система формування міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи у процесі фахової підготовки: дис. д-ра. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», Хмельницький, 2020. 649 с.

2. Закон України «Про національні меншини в Україні» (Прийняття від 25.06.1992 р.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>

3. Декларація прав національностей України. (Прийняття від 01.11.1991 р.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>

4. Декларація принципів толерантності. Шлях освіти. 1999. №2. С. 2–4.

5. Мухтерем В. Міжетнічна толерантність як феномен поліетнічного українського суспільства. Віче. 2005. № 4. С. 62.

Марина Боделан

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи
Національний університет «Одеська політехніка»

Анатолій Сугак

магістрант кафедри психології та соціальної роботи
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса

КРИЗОВА СУПЕРВІЗІЯ ЯК ФОРМА ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Автор підіймає питання щодо необхідності здійснення кризової супервізії для фахівців із соціальної роботи.

Ключові слова: супервізія, кризова супервізія, фахівець із соціальної роботи.

На сьогодні, супервізія у сфері соціальної роботи – це підтримка фахівців із соціальної роботи (ФСР), яку вони отримують від керівника, наставника чи колеги. Вона передбачає: обговорення поточних справ і питань; рефлексію; навчання на практиці; підтримку та збереження добробуту; перегляд практики соціальної роботи та прийняття рішень тощо.

Зауважимо, що супервізія позитивно впливає на професійний розвиток ФСР через довіру, чесність, відповідальність та співпереживання.